

Kultūrai jāpievieno odziņa

IMANTA RATNIEKA FOTO

Pirmo reizi “Dzīves smalkās baudas” Vilsonu verandā apmeklētāji piedzīvoja valsts svētku laikā. Tāpēc dzejnieka Māra Čaklā dzejas programmu papildināja latvisko garšu saspēle ar vietējo mājražotāju radītiem labumiem.

Monta Megija Učelniece, “Talsu Vēstis”

Septiņdesmit septiņi procenti Latvijas iedzīvotāju reizi gadā apmeklē vismaz vienu koncertu, izstādi, izrādi vai citu kultūras pasākumu – lasāms pēdējā “Kultūras aktivitātes barometra” datos. Taču apmeklējums joprojām nav atgriezies tādā līmenī, kāds tas bija pirms pandēmijas. Turklāt cilvēki mēdz baudīt nevis vietējo piedāvājumu, bet pat mērot daudzus kilometrus, meklējot ko interesantu. Nozares pārstāvji novērojuši, ka šobrīd, lai izkustinātu cilvēku, pasākumam vairs nepietiek tikai ar skaistu plakātu un reklāmu – tam patiešām jāuzrunā ar unikālu odziņu. Turklāt nu jau unikālais var būt nevis šovs, bet tieši vienkāršība.

JAUNĀ LATVIEŠA BURŽUĀZIJA

Latvijā pasākumu netrūkst, kas, no vienas puses, ir lieliski – jo vairāk pasākumu, jo plašāka izvēle. Bet, no otras puses, organizatoriem vairāk jācenšas būt pamanītiem apmeklētāju acīs.

Neparasts piedāvājums Talsu novada kultūras telpā ir “Dzīves smalkās baudas” Vilsonu mājās Upesgrīvā. Jau piecus gadus aktieris Mārtiņš Vilsons ar ģimeni ļauj mākslu baudīt savā verandā, bet nu konceptam pievienojies jauns elements – garša. “Dzīve ir smalki jābauda!” saka “Rūķu” mājas saimniece Zane Vilsone. “Un šī vieta ir kā radīta smalkai dzīves baudai. Gribētos to saukt par jaunā latvieša buržuāziju. Un tas, īstenībā, izauga no kultūras. Teātris vai koncerts bez bufetes nav iedomājams. Jebkurai mākslai ir jāceļ cilvēks pāri ikdienībai. Tad, lūk, atradām garšu burvi.”

“Burve”, kā viņu sauc mājas saimnieki, ir Karīna Leinberga-Lemberga, kura pati

Oktobra izskaņā Padures muižā iemirdzējās sveču gaisma, to piepildīja mūzika, dejas, un noslēpumainību radīja maskas, kurās tērpās ikviens no balles apmeklētājiem. Šobrīd muiža pošas diskotēkai novembra beigās.

FOTO NO J. LAZDĀNA PERSONĪGĀ ARHĪVA

sevi dēvē par garšu gidi. Viņa ikdienā meklē drosmīgas garšu kombinācijas, īpaši no vietējo ļaužu radītajām lietām. “Ne velti mums ir piecas maņas, un mēs varam baudīt dzīvi ar tām visām,” paskaidro Karīna. Jaunajā konceptā par kultūru gādā Vilsoni, to papildina garšu baudījums divos formātos – gatavas uzkodas vai garšu ceļojumu, kurā cilvēki bauda dažādas drosmīgas kombinācijas. Garšu saspēle no salda līdz asam un no pikanta līdz maigam veidota no 35 dažādiem vietējiem produktiem. Karīna uzsver, ka tā ir iespēja atbalstīt ģimenes tradīcijās balstītu mājražošānu un piedzīvot augstvērtīgu mākslu. To visu papildina saviesīgas sarunas.

NEVAJAG PAT ŠOVU

“Šo piecu gadu laikā esam novērojuši, ka ir ļoti daudz cilvēku, kam vajag kvalitātīvu un mierīgu kultūru,” tā Z. Vilsonē uzsver, ka mūsdienu apmeklētājam norit mazā kompānijā, tā personīgi, teic organizatore. Ja iesākumā ciemos braukuši galvenokārt individuāli viesi, tad tagad arvien lielāku interesi izrāda tūristi, kā arī tūrisma operatori “Vilsonu verandu” jau piedāvā kā galamērķi. “Kad Mārtiņš lasa dzeju, mēs šeit laužam stereotipus, ka dzeju klausās tikai dāmas. Pilnīgas mulķības! Pēc Čaka erotiskās dzejas tieši vīrieši ir tie, kas iet Mārtiņam klāt un spiež roku, saka paldies. Mēs aizmirstam, ka dzeju raksta vīrieši un mēs, sievietes, klausāmies. Vīrietis, kad klausās cita vīrieša rakstītos vārdus, sajūt pazīstamo – kāds ir pateicis to, ko pats varbūt baidās kādreiz noformulēt,” pārliecināta Zane.

CILVĒKI GATAVI MAKSĀT

“Publika mainās. Klasiskā mūzika un māksla, tā droši vien ir lielām pilsētām, jo tām vajadzīgas lielas zāles, kas piepildītas ar cilvēkiem, bet laukos tas nav populāri. Laukos tās ir vienkāršas lietas,” tā uzskata Padures muižas saimnieks Jānis Lazdāns. Šī muiža Kuldīgas novadā šobrīd vairāk pazīstama no kinoekrāniem un seriāla “Pansija pili”, taču daļai arī pēc piedzīvotajiem pasākumiem.

J. Lazdāns ar sabiedrības atbalstu muižu pakāpeniski atjauno no 2015. gada. Ja no ārpuses sākotnēji šķiet, ka ēka mīl klusumu, tad tā nebūt nav. Pat nesezonā šeit notiek balles, tikšanās un koncerti. Oktobra beigās pēc visām skaistākajām tradīcijām, gluži kā filmās, muižā piedzīvota masku balle un novembra beigās būs diskotēka. Muižas saimnieks uzsver, ka 80., 90. gadi ir kā nemateriālais mantojums, tāpēc tas muižai pietāvoši.

“Kultūras aktivitātes barometrā” redzams, ka pieaugusi pasākumu un aktivitāšu apmeklēšanas mobilitāte – iedzīvotāji ir kļuvuši aktīvāki kultūras pasākumu apmeklēšanā arī ārpus savas pilsētas un pagasta. To novērojis arī J. Lazdāns. “Pie mums brauc cilvēki pat no Valmieras. Ir jāskatās vairāk, lai pasākums ir labs un nav tāds, ko rāda vai rada kultūras namos pa dempinga cenām, kas privātajiem pasākumu veidotājiem nonivelē mākslas vērtību. Ja tu kaut ko dabū par kapeikām, tam nav nekādas lielas vērtības,” uzskata Padures muižas īpašnieks, piebilstot, ka kultūrā ir svarīga kvalitatīva māksla, ko cilvēki tiešām ir gatavi redzēt, piedzīvot un par kuru, protams, arī maksāt.

MUIŽA KĀ DEKORĀCIJA

Vaicājot par “odziņu”, J. Lazdāns pārliecināti atbild: “Tā ir pati muiža. Autentiskums ir tās “odziņa”. Šeit viss ir oriģināls. Viss ir vairāk nekā 180 gadu vecs. Protams, ne mēbeles, bet sienas tur spēcīgu stāstu. Parks ir ļoti skaists, un arī iekšā nevajag tik daudz dekorāciju – pati muiža jau ir kā dekorācija,” teic tās saimnieks.

Papildus ballēm, izrādēm, koncertiem visu gadu muižu papildina arī izstādes. “Īpaši laikmetīgās mākslas izstādes ar labākajiem latviešu māksliniekiem. Īstenībā izstādes ir tās, uz kurām mēs orientējamies. Protams, cilvēki arī paši svin muižā savus svētkus,” tā J. Lazdāns. Lai gan ziemas periodā muiža ir mazliet klusāka, tāpat tiek kalti plāni nākamajai sezonai. “Mums nav nekāda cita finansējuma kā tikai klientu nauda, līdz ar to jāsaprot, cik spējīgi maksāt ir cilvēki un cik maksā mākslinieki. Vienmēr ir jāstrādā, jo tu esi konkurents visiem pārējiem. Tev ir jābūt pirmajā vietā, tāpēc mēs katru dienu esam aktīvi sociālajos tīklos, un tādā veidā mēs cenšamies būt pamanāmi un redzami. Ļoti daudz jāstrādā pie mārketinga, lai radītu cilvēkiem sajūtu, ka šī ir vieta, kur gribas aizbraukt.”

Līdzīgi kā Upesgrīvas “Rūķos”, tā arī Padures muižā saimnieks izceļ to, ka cilvēkiem ir svarīgi baudīt pasākumu arī ar garšu. “Latvietim un, jāsaka, ikvienam cilvēkam pasaulē gribas, lai iedod arī ēst. Tas ir ļoti svarīgi, tāpēc arī mēs par to domājam. Arī masku ballē apmeklētāji tika gaidīti pie vakariņu galda,” pastāsta J. Lazdāns. To noslēgumā papildina arī Z. Vilsone, sakot, ka cilvēka sirds vajadzības pat pa simts gadiem palikušas tās pašas: “Jā, mēs tagad ēdam cita veida ēdienu, mums ir smalkāki galda klājumi, mēs citādāk saprotam, kas ir ērti, kas ir dizainīgi un skaisti, bet vērtības nemainās.” ■

Rudenāji ar slāvu temperamentu

✂ Ieva Vilmane, "Saldus Zeme"

Novembra sākumā Saldus slāvu tautu ansamblis "Živica" atzīmēja rudens un ziemas satikšanos. Uz vakarēšanu slāvu garā jeb večorku uzaicināja radniecīgu kolektīvu no Jelgavas puses, slāvu folkloras kopu "Slavjanočki". Visi cienājās ar tēju un pirāgiem, minēja mīklas, gāja rotālās, izdziedājās un aizrunājās par dzīvi. Kā vecvecos laikos.

Slāvu un baltu tradīciju apraksti rudens pirmo pusi rāda līdzīgu. Cilvēki saimnieciskā gada izskaņā pateicās dabai par vēlību un cildināja ražu. Rudenī kā balti, tā slāvi rīkoja vērienīgus gadatirgus, dzēra kāzas un izjautrojās saulgriežu svinībās, lai pēc tam saskaņā ar dabas norisēm pieklusinātu savu sabiedrisko dzīvi. Baltu folklorā aprakstītās vakarēšanas slāvu "radinieki" ir posīdelki jeb večorki.

MIKEĻU UN OSEŅINU LĪDZĪBAS

"Bija ļoti interesanti papētīt līdzības starp latviešu un slāvu vakarēšanu. Norise, es teiktu, ir gandrīz vienāda, lielākās atšķirības radušās temperamenta dēļ," "Živicas" vadītāja Ilze Gromova raksturoja sagatavošanos pasākumam. Tas sanācis akurāt kā kolektīva raksturs. "Mūsu dziedāšana stilistiski atšķiras no folkloras kopām," viņa precizēja. Saldnieces slāvu tautu svētku norisi noskatījušās savās ģimenēs, lielo dziesmu pūru sakrājušās no radu saietos un festivālos dzirdētām ziņām un autordziesmām. "Taču tas nenozīmē, ka mums nebūtu intereses par folkloru," piebilda Ilze Gromova un sacīja, ka ar lielu nepacietību gaida viesu ciemkukuli atvestās melodijas.

Glūdas pagasta slāvu folkloras kopas "Slavjanočki" ilggadēja vadītāja Olga Rožko gadiem interesējusies par slāvu un baltu atšķirīgajām rudens saulgriežu tradīcijām, bet šajā sezonā sameklējusi kopīgus krustpunktus. "Publikai pat ļoti patīk!" zemgaliete priecējās. "Latviešiem ir vakarēšana, slāviem – večorki; vieni svin Miķeļus jeb Rudenājus, otri – Oseņinus. Ticējumos izskan pamācība, kā Miķeļos atbrīvoties no žurkām, bet Oseņinos – no tarakāniem miltos." Abas tautu grupas rudeni simboliski mielo mirušo senču garus jeb veļus un vecīšus.

"Slavjanočki" svin gandrīz visus slāvu tradicionālos svētkus. Kalendāro gadu iesāk ar Starij Novij God, bet Masļenicā atvadas no ziemas. Pavasari folkloras kopa atzīmē Jēzus Kristus augšāmcelšanos. "Lieldienas iesākām rīkot tāpēc, ka daudzi mūsu vecie cilvēki nevarēja aizbraukt uz baznīcu. Uzaicinām priesteri pie sevis, lai iesvētīta mūsu kuļiņus un olas," Olga Rožko nedaudz atkāpās no svētku uzskaitījuma un turpināja, "vasaras saulgriežos svinam Kupalu, Vasarsvētkos Troicu. Rudenī svētku vairāk – septembrī ir Dievmātes dzimšanas diena, oktobrī Patvēruma diena jeb "Pokrov", pēc tās Oseņini un večorki."

UKRAIŅI LĪDZĀS KRIEVIEM UN BALTKRIEVIEM

2023. gadā Dziesmu svētku programmu bagātināja visas Latvijas mazākumtautības, arī krievi un

Pasākuma namamātes sagādājušas cienastu un sarunājušas lustīgu danču tūri ar Saldus kapelu "Strops". Atvadoties kopā ar viesiem nodziedāja latviešu tautas dziesmu.

Kumuška ir šīverīga viešņa Saldus slāvu tautu ansambļa "Živica" sarīkotā vakarēšanā. Izdomāto tēlu atveido Olga Sušinska.

baltkrievi. Latvijas Nacionālais kultūras centrs rīko plašus festivālus, lai sekmētu mazākumtautību kultūras kolektīvu darbību, piemēram, valsts nozīmes svētki "Valā vērti atslēdžini!" pagājušā gada jūlijā Liepājā.

"Lepojamies, ka mūsu ansamblis piedalījies divos Dziesmu svētkos. Pašlaik neesam kupls kolektīvs, taču dalībnieku skaits pēc Dziesmu svētkiem samazinās daudzos amatiermākslas kolektīvos. Turklāt mūsu jaunatne izaugusi, aizgājusi mācīties uz galvaspilsētu un nevar izbraukāt uz mēģinājumiem Saldū," Ilze Gromova atklāti runāja par "Živicas" ikdienas problēmām. Vai tās baro Krievijas iebrukums Ukrainā?

Latvijas valsts nostāja pret saviem krievu un baltkrievu tautības pilsoņiem nav mainījusies. Satversmes preambula joprojām garantē, ka "Latvija

IEVAS VILMANES FOTO

"Slavjanočki" no Glūdas pagasta saldeniekus cienāja ar pašceptu maizi pēc mantotas ukraiņu receptes.

kā demokrātiska, tiesiska, sociāli atbildīga un nacionāla valsts ciena mazākumtautības". Nav pārrakstīts arī konstitūcijas 114. pants, tāpēc mazākumtautību pārstāvjiem aizvien ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Latvijas krievi turpina dziedāt krieviski, bet ukraiņiem, poļiem, baltkrieviem un citiem slāviem sarunas vislabāk vedas krievu valodā.

No otras puses, Latvijas sabiedrībā atbalsojas rietumnieku diskusija par krievu un baltkrievu kultūras klasikas un jaundarbu iederību demokrātiskā kultūrtelpā. Rietumu mākslinieki principiāli nekāp uz vienas skatuves ar kolēģiem no Krievijas un Baltkrievijas, savukārt Saldus un Glūdas slāvu kolektīvos ukraiņi dzied kopā ar krieviem un baltkrieviem, jo "tā taču darīts vairāk nekā 20 gadu". "Mēs esam pilnīgi citā situācijā – visi esam Latvijas cilvēki!" Olga Rožko uzsvēra būtisku atšķirību. Folkloras kopu "Slavjanočki" veido slāvu, vācu un latviešu izcelsmes sievietes, bet "Živicas" tikpat daudzveidīgajam etniskajam sastāvam vēl citu tautību piešprīce.

"Mūsaprāt, mākslai jābūt apolitisķai. Ansamblī par politiku principā nerunājam," I. Gromova izteicās visas "Živicas" vārdā. Toties zemgalietes kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā katru sezonu sāk ar bažu pilnām sarunām. "Dalībnieces aicinu nebaidīties un nepārsteigties ar lēmumu pamest folkloras kopu, jo neviens mums nav aizlēdzis darboties. Protams, ka politiskā situācija ir nepatīkama, bet neesam gatavas atteikties no darba, kam veltīti 22 gadi. Esam izdarījušas tiešām daudz, lai saglabātu savas saknes, valodu un kultūru. Ievērojama daļa slāvu Latvijā tiktāl integrējušies, ka vairs tikai mazākumtautību ansambļos dzird savu senču valodu!"

Ņemam vērā, ka tagad publiski labāk dziedāt ukraiņiski, nevis krieviski. Dziesmas krievu valodā neaizmirstam, tās izdziedamies kopas mēģinājumos. "Slavjanočki" izveidojās 2003. gadā, kad pašvaldības un valsts stimulēja mazākumtautību pārstāvjus apvienoties biedrībās. Toreiz mums skaidroja, ka Latvijai esam vajadzīgi tieši ar savu kultūras citādību. Es tam joprojām ticu," sacīja Olga Rožko.■

“Tieši tur, kur sāp, ir jāpieliek pirksts”

✍ Ligita Kupčus-Apēna, “Kurzemes Vārds”

Celu pie kino mīļotājiem novembrī uzsāka filmas “Dvēseļu putenis” režisora Dzintara Dreiberģa jaunākais veikums – kinolente “Tiklā. TTT leģendas dzimšana”. Kinoteātri “Cinamon Liepāja Balle” apmeklētājiem bija iespēja tikties ar režisoru, kurš tikko bija atsteidzies no tikšanās ar interesentiem Saldū. Liepājā viņu noturēja 40 minūtes, izvaicājot par filmas varoņiem, patieso notikumu līniju un to, kas palicis aiz kadra. Pēc tam, kad noslēgumā vēl nofotografējies ar dažiem no aizgrābtajiem filmas baudītājiem, režisors sarunājas ar “Kurzemes Vārdu”.

– Kāda ir sajūta, atgriezeniskā saite no skatītājiem?

– Es esmu patīkami pārsteigts par to mīlestību, kas nāk. Man šķiet, tā ir tā īpaša lieta – Latvijā nav vajadzīgas speciāli veidotas patriotiskas filmas. Pietiek godīgi izstāstīt par kādu periodu, kuru mēs paši īsti nezinām. Ja to dari godprātīgi, tu tāpī ļoti dziļi – kaut kam, ko mēs kā tauta vienmēr esam jutuši, bet līdz galam nekad neesam spējuši izrunāt. Es to ļoti, ļoti skaidri jūtu: cilvēki filmā ierauga to, ko viņi patiesībā jau sen zinājuši, bet par ko nekad nav bijis stāstīts līdz galam.

– Kāpēc vispār ķeries pie šādiem stāstiem?

– Katram jātaisa filmas par tēmām, par kurām pašam ir patiesa vēlme runāt. Mani sāpina tas, ka mēs vēl aizvien neesam izstāstījuši svarīgākos Latvijas stāstus. Mums ir milzīgi balti pleķi vēsturē – un katrā no tiem ir cilvēki, kuru stāsti ir pelnījuši tikt izstāstīti.

– Līdz Dzidrai Uztupei-Karamiševei tu nonāci nejausi – sākumā gribēji filmu par Uljanu Semjonovu?

– Jā, tā bija. Es gribēju par “TTT”, skaidrs, ka arī par Uļu. Bet likās pat mazliet divaini – kā tas var būt, ka tai laikā “Eolika” jau aicina basketbolistus, sola fotoaparātus un Uļu piesaista kā milzu talantu? Tad tu sāk skatīties racionāli – bet pirms viņas ir veseli desmit gadi. Un tur ir vēl lielāki skatītāju pūļi.

Bet līdz Dzidrai es pats nekad nebūtu ticis, ja nebūtu tās brīnšķīgās dāmas, kuras intervēju. Viņas vienmēr pieminēja Dzidru – norādīja uz viņu, stāstīja faktus. Protams, sakautrējos par to, ka neko nezinu par pirmo kapteini. Viņa bija cilvēks, kurš būtībā palīdzējis komandu saturēt kopā. Un tad tu pamazām saproti, cik izcila sportiste viņa ir bijusi. Un vēl – fonā viņai ir tik spēcīgs personiskais stāsts. Viņas labākās draudzenes tajos gados pat nenojauta, ka viņai ir brālis. Mūsdienās grūti iedomāties, ka labākā draudzene nezinātu tik svarīgu dzīves faktu. Tieši caur šīm sarunām man atvērs vesela pasaules daļa, par kuru iepriekš nenojautu.

– Vai šīs intervijas ir pieejamas, esi tās kaut kur izmantojis?

– Daudz kur bija tā, ka dāmas sākumā vispār negribēja runāt. Daudzas – nebaidīšos to teikt – bija apvainotas. Viņas atdevušas tik daudz gadu sportam, visu darijušas ar Latviju uz lūpām, bet pēc neatkarības atgūšanas jutās pilnībā aizmirstas. Lai viņas atbrūpotu un panāktu, ka sāk runāt, vajadzēja ilgu laiku. Tieši par to ir šis stāsts, lai viņām tagad būtu balss to izstāstīt.

EGONA ZĪVERTA FOTO

Līdz ar to es tur negāju ar kameru viņām blakus. Ar Skaidriti Smildziņu ir sarunas ierakstītas, ar Grundmani paspējām ļoti labi parunāt. Bet daudz kas diemžēl palika tikai sarunās.

– Kāpēc filmai vajadzēja tik ilgu laiku?

– Patiesībā pasaules mērogā seši gadi nav daudz – citur to paveic lielas komandas, kurās strādā scenāristi, pētnieki, filmēšanas un montāžas grupas. Latvijā šis darbs gulstas uz dažu cilvēku pleciem.

Šai filmai visvairāk laika prasīja tieši izpēte. Tā laika cilvēki... mēs visi atceramies vecvecākus, kuri pat brīvvalstī bieži nevēlējās runāt par pagātnes pieredzi. Viņos bija saspringums – vai drīkst stāstīt, vai tas joprojām nav bīstami. Tieši tas bija visgrūtāk: palīdzēt viņiem pārkāpt šo iekšējo barjeru un sākt runāt. Un tas ir arī skaistākais, ko mēs šodien varam savās ģimenēs darīt – kamēr vēl ir iespēja, aicināt cilvēkus paļauties, dalīties, uzticēt savus stāstus. Tie ir nenovērtējami.

– Kas vēl šo procesu padarīja sarežģītu?

– Nebija romāna, nebija gatava stāsta, uz kura balstīties. “Dvēseļu putenis” bija Grīns – te nebija nekā. Vajadzēja pašam “uzrakstīt romānu no nekā” un vienlaikus būt ļoti godīgam – gan dramaturģiski, gan pret pašām sievietēm un viņu dzīvesstāstiem. Tie ir divi cilvēki, kurus daudzi pazīst, pie kuriem pieaugusi vesela basketbolistu paaudze.

Arī vēsturiskā situācija – tā saucamā pelēkā zona – ir ļoti sarežģīta tēma. Bet man šķiet, ka tieši tur, kur sāp, ir jāpieliek pirksts, lai mēs beidzot spējam to izrunāt. Mums jāspēj skatīties daudz dziļāk.

– Kā uz filmu reaģēja pašas leģendāras spēlētājas, piemēram, Skaidrite Smildziņa?

– Tas bija mans lielākais satraukums pirms pirmizrādes. Skaidrite veselības dēļ pati reti kur vairs dodas, taču uz šo seansu viņa atbrauca. Protams, nākamajā dienā, kad viņai zvanīju, uztraukums bija milzīgs – kā viņa jutīsies, redzot sevi 16 gadu vecumā? Taču viņa bija ārkārtīgi atbalstoša – gan par to, kāds vārds viņai filmā dots, gan par notikumu atainojumu. Viņa ļoti labi

“Mūsdienu skatītājs ir ļoti gudrs, viņš domā ātri. Es varu garantēt, ka gandrīz katrs, kurš aizies uz filmu otro reizi, ieraudzīs ko tādu, kas palicis nepamanīts pirmajā skatīšanās reizē. Bez šiem slāņiem stāsts būtu plakans,”
režisors Dzintars Dreiberģis par to, kādēļ filmas jāveido daudzšķautņainas.

saprata, ka kino valodā daudz kas jādramatizē, ka gadiem ilgi notikumi jāieliek isā ekrāna laikā. Bija brīži, kad es atvainojos: “Piedod, ja šeit mēs kaut ko salikām mazliet par asu.” Bet viņa tikai teica: “Beidz, tieši tā tas arī bija.”

– Mēs daudz runājam par to, kā jauniešos ieaudzināt patriotismu un tā tālāk. Domāju, ka šī filma ir tāda, kas mudina lepoties. Filmā ir brīdis, kur pēc gūtas uzvaras skatītāji skandē “Latvija, Latvija!” un aplaudē. Tas radīja zosādu, gribējās darīt to pašu.

– Nu redzi, tā ir lieliska sajūta – ka, skatoties filmu, gribas spontāni saukt: “Latvija!” un aplaudēt. Tad rodas jautājums, kas mūs aptur tajā brīdī? Kas ir tas mezgls, kas vēl nav atrisināts, lai mēs to darītu brīvi un droši?

Ticiet man, ja tā pati situācija būtu Francijā, Spānijā, Amerikā vai citur, viņi bļautu bez jebkādas kautrēšanās. Bet mūsos vēl ir kaut kas iekšā, kas attur: vai vispār drīkst, vai tas nav par skaļu, par lepnu. Un es ļoti ceru, ka filma ļauj šo mezglu mazliet atrisināt.

Visas mūsu kolektīvās traumas ir risināmas, bet pirmais solis ir atzīt, ka trauma vispār ir. Bez tā nav iespējams ne dziedēt, ne virzīties uz priekšu. Un mēs bieži gribam atbildību uzvelt jauniešiem – lai viņi zina, lai viņi saprot. Bet būsīm godīgi: jaunieši aug no tā, ko mēs paši viņiem stāstām un nododam. Un mēs paši bieži nezinām. Es nezināju, un tas ir normāli. Mums vienkārši netika stāstīts. Un tikai tā mēs kopā varam ieraudzīt un saprast to, kas tik ilgi bijis noklusēts.

– Ko nozīmē tas, ja skatītājā filma izsauc tik spēcīgas emocijas, ka apraudas?

– Tas ir brīnums. Tiešām – brīnums, ka nepilnās divās stundās tu vari apsēsties pie ekrāna, redzēt pilnīgi sveša, nepazīstama cilvēka dzīvi un pēkšņi sajūst, ka kaut kas rezonē arī tevī. Ka emocijas izlaužas ārā. Ikdienā mums taču bieži ir grūti paraudāt par lietām, par kurām, iespējams, vajadzētu. Un pēkšņi kino to izdara tavā vietā.

Man ir tikai viens skaidrojums, kāpēc tā notiek. Tas iespējams tad, ja filma “trāpa” uz kaut ko tādu, ko mēs patiesībā vienmēr

esam zinājuši, tikai neesam spējuši noformulēt. Kino to apstiprina, nosauc vārdā, un tas ļauj iztīrīties – palaist vaļā kaut ko, ko ilgi esi turējis sevī. Raudāšana jau ir tāda kā atlaišana.

Es esmu ļoti pateicīgs skatītājiem, kuri nebaidās raudāt. Un es ticu, ka kino tieši tāds arī ir domāts – lai mēs pasmietos, paraudātu, izjustu, izdzīvotu. Divās stundās iegūt vesela cilvēka dzīves pieredzi – tā ir tā kino maģija.

– Kādas ir tavas attiecības ar basketbolu? Sarunā ar skatītājiem pieļāvi, ka esi labākais basketbolists starp režisoriem.

– Es noteikti esmu labākais basketbolists starp režisoriem – ar izrāvienu! (Smejas.) Kaut kad ap 10. klasi man kļuva skaidrs, ka profesionālās karjeras man nebūs. Turpināju spēlēt amatieru līmenī, jo spēle man tik un tā ļoti patika. Bet man dzīvē paveicās – es trenējos pie Valda Valtera. Toreiz tepat Saldū un Brocēnos bija izlases pamatkomanda, tur norisinājās visas nometnes. Tajā vidē man diezgan ātri vajadzēja saprast, ko es dzīvē darišu.

Es Valteram joprojām esmu ļoti pateicīgs – ar manu augumu un dotībām es nekad neklūtu par izcilu basketbolistu. Bet sportu es iemīlēju uz mūžu. Sports man iemācīja ļoti daudz.

– Vai pēc “Dvēseļu putenis” nebija bail ķerties pie nākamās filmas? Jo atsauksmes un novērtējums bija ļoti augsts.

– Man ļoti palīdzēja cilvēki, kuri teica: “Ļoti viegli ir kļūdīties otrajā filmā, ja tu iedomāties, ka tagad viss būs vieglāk.” Bet tā tas arī ir. Tev ir jāiegulda tieši tikpat daudz darba kā pirmajā reizē, ja ne vēl vairāk. To es sev un visai komandai atkārtu nepātraukti, kad kaut kā likās – varbūt kaut ko var izdarīt vieglāk. Nevar! Tas palīdzēja noturēt fokusu.

Ir svarīgi klausīties cilvēkos, kas dod padomus un ļauj pamācīties no savām kļūdām. To es ļoti centos nemt vērā. Bet, protams, cilvēciski man likās – ja “Dvēseļu putenis” mīl, tad taču tie paši skatītāji automātiski nāks arī uz nākamā filma. Bet tā nav. Ar katru filmu ir jāsāk no nulles. Cilvēki ir aizņemti, daudzi jau ir aizmirsuši, kas bija “Dvēseļu putenis”. Filmai “Tiklā. TTT” ir ļoti labi rezultāti, bet šobrīd sabiedrībā jūtams kaut kas tāds kā “atliekam uz vēlāk” – cilvēki ir aizņemti, noguruši, apjukuši. Es to saprotu, laiki ir sarežģīti. Bet tieši tāpēc domāju – kad vēl, ja ne tagad, novembrī, uz brīdi piebremzēt un dot sev iespēju atvērt jaunu vēstures lapaspusi, par to parunāt, par to padomāt? Tāpēc ļoti gribēju, lai filma iznāk tieši novembrī.

– Tava nākamā filma atkal būs vēstures gabals – par Kurzemes katlu.

– Mums ir pārāk daudz neizstāstītu stāstu, lai apstātos.

– Kāpēc tik maz cilvēku ķeras tiem klāt?

– Ir daudz iemeslu. Pirmkārt, tas ir ārkārtīgi grūti – vajag gan “auseklīti pierē”, gan milzīgu pašatdevi, gan budžetu, kas parasti ir simts reizes mazāks, nekā nepieciešams, lai kvalitatīvi izstāstītu tik svarīgus notikumus. Otrkārt, joprojām ir dažādas ietekmes un varas, kurām nevajag, lai mēs šos stāstus izceļam gaismā.

Jurim Podniekam bija ļoti spēcīga frāze: “Ja tu vienreiz esi pieskāries tai latviešu dzīslai, kas nāk caur strēlniekiem, tu esi pamainījis uz visiem laikiem.” Un tad kļūst ļoti grūti pievilt – tā ir milzīga atbildība, ko nes sev līdzi katrs nākamais stāsts.■

Mūzika

- ♦ 5. decembrī **Sabiles kultūras namā** – Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolas pūtēju orķestra koncerts.
- ♦ 5. decembrī **koncertzālē “Liels dzintars” Liepājā** uz skatuves kāps Liepājas Simfoniskais orķestris, Latvijas Radio bigbends un solisti, lai svinētu 80 gadu jubileju leģendārajam diriģentam, mūzikas pedagogam un aranžētājam Jēkabam Ozoliņam, kurš savu mūžu veltījis, veidojot un attīstot Liepājas mūzikas dzīvi, kā arī ir bijis tās ilggadējs mākslinieciskais virzītājs un dvēsele.
- ♦ 6. decembrī **Rojas kultūras centrā** – “Izsapņotā pasaule” – grupas “Sestā jūdze” 25 gadu jubilejas koncerttūre.
- ♦ 6. decembrī **koncertzālē “Latvija” Ventspilī** notiks akordeonistes Ksenijas Sidorovas un mandolīnas virtuozas **Avi Avital** koncerts.
- ♦ 6. decembrī **Saldus Mūzikas skolā** dziedātāja Riharda Saules koncerts “Ceļā uz brīnumu”. Kopā ar saksofonistu Zinti Žvartu, taustiņinstrumentālistu Andrievu Alksni, ģitāristu Andri Jeziku un sitamo instrumentu mūziķi Endiju Ozoliņu tiks radīts dziesmots stāsts par ticību labajam un cerību.
- ♦ 7. decembrī **Mēsruga tautas namā** – Ziemassvētku koncerts ar Mārtiņu Vilsonu un Mārtiņu Eglienu.
- ♦ 13. decembrī **Saldus Sv. Jāņa evaņģēliski luteriskās draudzes baznīcā** Saldus novada koku tradicionālais Ziemassvētku ieskaņas koncerts.
- ♦ 14. decembrī **Dundagas kultūras pilī** izskanēs pianista Andreja Osokina koncerts “Klasiskie Ziemassvētki.”
- ♦ 19. decembrī **Talsu kultūras centrā** – akustisko ģitāru “AG trio” un Aijas Vītoliņas Ziemassvētku koncerts “Kā circenītis aizkrāsne”.
- ♦ 19. decembrī **Saldus Mūzikas skolā** mūziķa Ainara Mielava Ziemassvētku koncerts “Mīlestība skaitās”. Programmā mākslinieka populārākas dziesmas no dažādiem radošajiem periodiem.
- ♦ 21. decembrī **Brocēnu kultūras centrā** koncerts “Priecīgākie Ziemassvētki” ar grupu “Baritoni”. Programmā dziesmas no apvienības jaunā albuma un populāras ziemas melodijas.
- ♦ 23. decembrī **Talsu kultūras centrā** – “Priecīgākie Ziemassvētki” ar grupu “Baritoni”, bet 27. decembrī koncertprogrammu “Ziemassvētku sirdsbalsis” sniegs Andris Ērglis, Antra Stafecka un Mārtiņš Kanteris.
- ♦ 23. decembrī Saldus novada **Blīdenes kultūras namā** Ziemassvētku koncerts kopā ar grupu “Galaktika”.
- ♦ 25. decembrī **koncertzālē “Liels dzintars” Liepājā** skanēs Jāņa Lūsēna Ziemassvētku koncertprogramma “Brīdi pirms gaismiņas”. Piedalīsies operdziedātāja Brigita Reisone (soprāns), aktieris Raimonds Celms (tenors), Jānis Lūsēns sen. (taustiņinstrumenti), Evija Mundeciema (flautas, zvaniņi), Jānis Lūsēns jun. (basģitāra, ģitāra) un Uģis Upenieks (perkusijs).

- ♦ 26. decembrī **koncertzālē “Latvija” Ventspilī** notiks koncerts “Ziemassvētku vīzijas”.
- ♦ 28. decembrī **Brocēnu kultūras centrā** Antras Stafeckas, Mārtiņa Kantera un Andra Ērgļa koncerts “Ziemassvētku sirdsbalsis”.
- ♦ 28., 29. un 30. decembrī **koncertzālē “Liels dzintars” Liepājā** Simfoniskais orķestris aicina uz tradicionālajiem Vecgada koncertiem “Vīnes klasika”. Šī gada programma vedīs klausītājus ceļojumā no belcanto krāšņuma līdz majestātiskajām Vīnes dejām. Johana Štrausa klasika savīsies ar itāļu operas kaisli. Piedalās Līna Dambrauskaite (soprāns), Mihails Čulpajevs (tenors), Sofija Vasecka (vijole), diriģents – Guntis Zuzma.

Māksla

- ♦ **Talsu kultūras centra** Radošajā sētā – Alda Dubļāna (1953– 2024) fotogrāfiju izstāde.
- ♦ **Talsu novada muzejā** skatāma novadnieku darbu izstāde un līdz 14. decembrim – “Talsu, Sabiles, Valdemārpils ģerbonim – 100”; līdz 31. decembrim – “Jūras ļaundaru laboratorija”.
- ♦ **Dundagas kultūras pilī** – Sandras Krastiņas personālizstāde “Sajūtu topogrāfija. Retrospekcija”.
- ♦ **Laucienes kultūras namā** – Elmāra Orniņa gleznas.
- ♦ Līdz 22. februārim **Liepājas muzejā** grafiķes un grāmatu ilustratores Anitas Paegles izstāde “Kaķīša dzimšanas diena”.
- ♦ Līdz 1. februārim **Liepājas okupācijas muzejā** skatāma mākslinieces Irinas Tīres personālizstāde “Smalkuma tehnika”, kas iepazīstina ar dažādām grafikas tehnikām, ar kurām māksliniece strādāja 20. gs. otrajā pusē. Iekārtota arī autentiska telpa no mākslinieces radošās vides, kas atspoguļojojas vairākos darbos.

Teātris

- ♦ 2. decembrī **teātra namā “Jūras vārti” Ventspilī** ar izrādi “Tēvs klusums” viesojas Liepājas teātris.
- ♦ 7. decembrī **Pastendes kultūras namā** amatierteātra “TeRada” izrāde “Sievasmātes labā sirds” Ziemassvētku noskaņās.
- ♦ 11. decembrī **Brocēnu kultūras centrā** situāciju komēdijā “Glābjas, kas var...” režisora Valda Pavlovskā iestudējumā. Piedalās Andris Daugaviņš, Linda Kalniņa, Jānis Jarāns un Edgars Līpors, komiķis Edgars Bāliņš.
- ♦ No 13. līdz 28. decembrim **Liepājas teātrī** valdīs režisora Valtera Sīļa veidotais koncerts “Dāvātprieks”. Ikviens dziesma būs kā ļoti rūpīgi lolota dāvana, lai apliecinātu, cik mēs viens otram esam svarīgi, un parādītu kādu savu šķautni, kurai lemts atklāties tikai šajā laikā. Piedalās Armands Kaušelis, Sandis Pēcis, Everita Pjāta-Gertnere, Agnese Jēkabsons, Karīna Tatarinova, Kaspars Kārklīšs, Signe Dancīte, Madara Kalna, Hugo Puriņš, Anete Rimkus, Valts Skuja, Kārlis Artejevs un mūziķi Normunda Kalniņa vadībā.
- ♦ 16. decembrī **Saldus Mūzikas skolā** koncertstāsts “Labajam ticēt”. Ziemīgas noskaņu ainavas veidos televīzijas šova “Ir Talants 2024” uzvarētājs Mariuss Grencis, dziedātāja Elīna Krastiņa, ģitārists Mārcis Radziņš, kontrabasists Raivo Ozols un ritma meistars Ainis Zavackis.
- ♦ 17. decembrī **teātra namā “Jūras vārti” Ventspilī** skatāma Jaunā Rīgas teātra izrāde “Stikla zvērnīca”.

Citas lietas

- ♦ 5. decembrī **Brocēnu pilsētas** egles iedegšanas svētki un tirdziņš.
- ♦ 5. decembrī **Spāres muižā** atklās novada TLMK rokdarbu izstādi “Baltā dūrainīša stāsts”.
- ♦ **Pastendes kultūras namā** no 5. decembra – lietišķās mākslas kolektīva “Kurši” darbu izstāde “Ziema”.
- ♦ 6. decembrī **Saldū, Kalpaka laukumā**, Ziemassvētku ieskaņa: tirdziņš, Saldus novada galvenās egles iedegšana, Ziemassvētku vecītis, zvanu ansamblis, izrāde bērniem.
- ♦ 18. decembrī **Saldus novada bibliotēkā** tikšanās ar rakstnieci Daci Rukšāni.
- ♦ 13. decembrī **Sabilē** notiks Karstvīna svētki.
- ♦ 31. decembrī **Rožu laukumā Liepājā** pilsētnieki un viesi aicināti kopā sagaidīt Jauno gadu.
- ♦ 31. decembrī **Saldū, Kalpaka laukumā**, Jaungada sagaidīšana kopā ar Ati leviņu un DJ Vento.
- ♦ 31. decembrī **Brocēnu kultūras centrā** Jaungada balle, spēlēs grupa “No Boundaries”.

